

“Στα θρανία ξανά”

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Τμήμα Πολιτισμού Δημιουργικών Μέσων και Βιομηχανιών

Φοιτητής : ΣΚΟΤΕΙΝΙΩΤΗΣ ΖΗΣΗΣ 3820015

Επιβλέπων καθηγητής : ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Βόλος, Μάιος 2024

Αφιέρωση

Στα θρανία ξανά, λίνγκ ντοκιμαντέρ :

[https://www.youtube.com/watch?v= zTGNvQpm9Y](https://www.youtube.com/watch?v=zTGNvQpm9Y)

Η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι αφιερωμένη στη Διεύθυνση (Διευθυντής, κ. Βαρνάβας, Υποδιευθύντρια, κ. Οικονόμου) και στο Σύλλογο Διδασκόντων του 2^{ου} Εσπερινού Λυκείου Βόλου, για την αμέριστη συνεργασία και τη θερμή φιλοξενία που μου παρείχαν στο διάστημα της έρευνάς μου στο χώρο του σχολείου τους, καθώς και στις/στους μαθήτριες-μαθητές με τους οποίους συνυπήρξα, συνομίλησα και μου εμπιστεύτηκαν προσωπικά τους βιώματα για την πραγματοποίηση της εργασίας. Τους ευχαριστώ όλους και ελπίζω η εργασία να φανεί αντάξια των προσδοκιών τους.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή, κ. Καλαντζή, για την επιστημονική του στήριξη στη συγγραφή της εργασίας μου καθώς και τις καθηγήτριες, κ. Καραμπά και κ. Πεντάζου, που αποδέχτηκαν την πρόταση να αποτελέσουν την εξεταστική επιτροπή που θα αξιολογήσει την πτυχιακή μου εργασία.

Περίληψη (Ελληνικά)

Συνοπτικά, το “Στα θρανία ξανά” ανήκει στην κατηγορία εργασιών-ερευνών οι οποίες αποκαλούνται Byproject και κατά τη διάρκεια της επιτόπιας έρευνας χρησιμοποιούν φιλμ για τη συλλογή στοιχείων, στο οποίο βασίζεται και η παρουσίασή τους. Αντικείμενο έρευνας και σκοπό της εκπόνησης του συγκεκριμένου πρότζεκτ αποτελεί η στροφή και επιστροφή των ανθρώπων της τρίτης ηλικίας στην εκπαίδευση και η διερεύνηση των αιτιών αυτής της στάσης-συμπεριφοράς αντίστοιχα. Το “Στα θρανία ξανά” βασίζεται σε φιλμ (διάρκειας 30΄ λεπτών) το οποίο παρήγαγα στο 2^ο Εσπερινό ΕΠΑΛ του Βόλου, όπου (σύμφωνα με τα λεγόμενα των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας) φοιτά μεγάλο ποσοστό μαθητών/τριών που ανήκουν στην τρίτη ηλικία. Το φιλμ απεικονίζει και «αποκαλύπτει» τα στοιχεία εκείνα που συνθέτουν την καθημερινότητα της μαθητικής τους ζωής (για παράδειγμα τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν κατά τη διαδικασία της μάθησης και με την ψηφιοποίηση της εκπαίδευσης, το κλίμα συνεργασίας μεταξύ τους και με το εκπαιδευτικό προσωπικό), αλλά και τα κίνητρα και τους στόχους που τους ώθησαν να πάρουν την απόφαση να επιστρέψουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στη σχολική αίθουσα που εγκατέλειψαν χρόνια πριν. Για να συλλεχθούν τα παραπάνω στοιχεία χρησιμοποιήθηκε ως μέθοδος η επιτόπια έρευνα η οποία βασίστηκε στη μη δομημένη συμμετοχική παρατήρηση. Πρόκειται μάλιστα για μελέτη περίπτωσης καθώς εστιάζει την έρευνα στα μέλη μιας συγκεκριμένης σχολικής κοινότητας. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιήθηκε γιατί δίνει τη δυνατότητα της άμεσης επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης του ερευνητή με το αντικείμενο μελέτης γεγονός που τον βοηθά να ανακαλύψει και να κατανοήσει τα κίνητρα των υποκειμένων. Για

την πραγματοποίηση της έρευνάς μου αξιοποίησα οπτικοακουστικό εξοπλισμό τον οποίο χρησιμοποίησα στον χώρο του προαυλίου, των αιθουσών, των γραφείων, κλπ κατά το χρονικό διάστημα των μηνών Απριλίου – Μαΐου. Αποτέλεσμα της συγκεκριμένης μεθοδολογίας ήταν η δημιουργία ενός πολύμορφου φιλμ, αφού σε αυτό συνδυάζονται πλάνα παρατηρήσεως, μαρτυριών, καθώς και στιγμές αυθόρμητων εξομολογήσεων.

Περίληψη (Αγγλικά)

In summary, "At the desks again" belongs to the category of research works which are called By project and during the field research they use film to collect data, on which their presentation is based. The object of research and the purpose of the preparation of the specific project is the turning and return of people of the third age to education and the investigation of the causes of this attitude-behavior respectively. "At the desks again" is based on a film (lasting 30' minutes) that I produced at the 2nd Evening EPAL of Volos, where (according to the teachers of the school unit) a large percentage of students who belong to the third age attend. The film depicts and "reveals" those elements that make up the daily life of their students (for example the difficulties they face during the learning process and with the digitization of education, the climate of cooperation between them and with the educational staff), but and the motivations and goals that prompted them to make the decision to return to secondary education and the classroom they left years ago. In order to collect the above data, field research based on unstructured participatory observation was used as a method. In fact, it is a case study as it focuses the research on the members of a specific school community. This method was used because it enables direct communication and interaction of the researcher with the object of study, which helps him to discover and understand the motives of the subjects. In order to carry out my research, I utilized audio-visual equipment which I used in the area of the courtyard, the halls, the offices, etc. during the period of the months of April - May. The result of this particular methodology was the creation of a multifaceted film,

since it combines observation shots, testimonies, as well as moments of spontaneous confessions.

Υπεύθυνη Δήλωση

Το παρακάτω κείμενο υπογράφεται από τον φοιτητή Σκοτεινιώτη Ζήση, που εκπόνησε την ΠΕ,

«Βεβαιώνω ότι είμαι ο συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας, η οποία εκπονήθηκε σύμφωνα με τον Κανονισμό Εκπόνησης Πτυχιακής Εργασίας του ΤΠΔΜΒ».

Περιεχόμενα

Αφιέρωση	2
Περίληψη (Ελληνικά).....	3
Περίληψη (Αγγλικά)	4
Υπεύθυνη Δήλωση	5
Εισαγωγή	6
1.....	9
Εκπαίδευση και η σημασία της στην καθημερινότητα των ανθρώπων.	9
1.1.....	10
Το προφίλ των ενήλικων μαθητών/ριών , η γένεση και η προσφορά της εκπαίδευσης ενηλίκων.....	10
1.2.....	11
Τα κίνητρα «επιστροφής» στο θρανίο για τον/την ενήλικο/η μαθητή/ρια.	11

1.3.....	12
Η Εθνογραφία ως μεθοδολογία έρευνας για το “Στα θρανία ξανά”	12
2.....	14
Η μελέτη περίπτωσης των μαθητών/ριών του 2 ^{ου} Εσπερινού Λυκείου Βόλου.....	14
2.1.....	16
Αίτια απομάκρυνσης από τα θρανία των μαθητών/τριών του 2 ^{ου} ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΠΑΛ ΒΟΛΟΥ σε νεαρότερη ηλικία.	16
2.2.....	17
Προβλήματα προσαρμογής των ενηλίκων μαθητών/τριών στη σχολική καθημερινότητα... ..	17
3.....	19
Συμπεράσματα - Αναστοχασμός.....	19
Βιβλιογραφία	22

Εισαγωγή

Το “Στα θρανία ξανά”, είναι ένα ερασιτεχνικό/φοιτητικό φιλμ το οποίο έχει ως στόχο να διερευνήσει, σε αρχικό στάδιο, την καθημερινότητα και την αλληλεπίδραση των μαθητών/τριών της τρίτης ηλικίας, μεταξύ τους και με τους/τις εκπαιδευτικούς, σε ένα σχολικό συγκρότημα του Βόλου. Στην συνέχεια το συγκεκριμένο πρότζεκτ εμβαθύνει σε ουσιαστικότερα ζητήματα που προκύπτουν από την έρευνα στο χώρο. Τα ζητήματα αυτά αποτελούν και

τα ερευνητικά ερωτήματα πάνω στα οποία δομείται η παρατήρηση - συνομιλία με τους/τριες μαθητές/τριες και τους/τις καθηγητές/τριες και εν τέλει πηγάζει η βιβλιογραφική υποστήριξη της συγκεκριμένης πτυχιακής. Ο αριθμός των ερευνητικών ερωτημάτων ανάγεται στα τρία και είναι τα παρακάτω :

“Ποιος είναι ο λόγος επιστροφής των ενήλικων μαθητών/τριών στα θρανία, καθώς και το πού αποσκοπούν”;

“Τι είδους σχέσεις προκύπτουν εντός και εκτός των αιθουσών μεταξύ των μαθητών/τριών, αλλά και με τους/τις καθηγητές/τριες”;

“Ποιος είναι ο βαθμός προσαρμογής τους στις νέες εκπαιδευτικές απαιτήσεις”;

Η φύση του φιλμ (παρατήρηση - συνομιλία) και των ερευνητικών ερωτημάτων “προδίδουν” το επιστημονικό πεδίο στο οποίο υπάγεται η συγκεκριμένη Byproject εργασία. Το “Στα θρανία ξανά” υπάγεται στο ευρύ πεδίο της Ανθρωπολογίας, μέρος της οποίας αποτελεί η Εθνογραφία. Η Εθνογραφία μας βοηθά να παρατηρούμε, να συλλέγουμε, και να αντλούμε πληροφορίες για μια κοινωνική ομάδα, με ποικίλους τρόπους. Βάσει αυτής της αντίληψης προέκυψε και η μεθοδολογία της εργασίας, η οποία αφορά την μελέτη περίπτωσης ενός σχολικού συγκροτήματος με την παραγωγή φιλμ στο οποίο πρωταγωνιστούν οι ενήλικες μαθητές/τριές του.

Το κύριο σώμα της εργασίας χωρίζεται σε τρία μέρη με τα εξής υποκεφάλαια:

Στο πρώτο μέρος, στο υποκεφάλαιο (1.) παρουσιάζεται ο ορισμός του σχολείου και της εκπαίδευσης (αντλήθηκαν στοιχεία από το άρθρο του Γιάννη Πεγειώτη με τίτλο: *Ο ορισμός της Εκπαίδευσης*) ώστε να αντιληφθούμε τη σημαντικότητα των δύο αυτών θεσμών στη ζωή ενός ατόμου και στη λειτουργία της κοινωνίας. Στην συνέχεια, στο υποκεφάλαιο (1.1) εξετάζεται το προφίλ υποψηφίων ενήλικων μαθητών που ξανακάθονται στα θρανία και στηρίζεται στην πτυχιακή εργασία της κ. Καπαγιάννη Φωτεινής, με τίτλο: *“Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ελλάδα, Ιστορική εξέλιξη και σύγχρονη πραγματικότητα”*, που πραγματεύεται την επιστροφή των ενηλίκων στα θρανία. Επακόλουθα, στο υποκεφάλαιο (1.2), γίνεται αναφορά γενικά στα κίνητρα /σκοπούς των μαθητών τρίτης ηλικίας που τους ωθούν στην

επιστροφή τους στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επιστημονικά θα υποστηριχθεί από την μεταπτυχιακή εργασία της κ. Ασπιώτη Θεοδώρας, με τίτλο: *“Τα κίνητρα που ωθούν στην φοίτηση σε εσπερινό λύκειο, η περίπτωση των ενηλίκων μαθητών του Εσπερινού Λυκείου του δήμου Αλεξανδρούπολης”*. Τέλος, στο υποκεφάλαιο (1.3) γίνεται αναφορά στον ορισμό της επιτόπιας έρευνας παρατήρησης στην Εθνογραφία από τον Eriksen και τον Henley, με σκοπό να αναδείξουμε τί προσφέρει η εθνογραφία σε μια έρευνα, αλλά και πως η επιτόπια παρατήρηση αξιοποιείται στο συγκεκριμένο πρότζεκτ/φιλμ.

Στο δεύτερο σκέλος (2.) η εργασία ασχολείται αρχικά με τη μελέτη περίπτωσης του σχολείου στο οποίο έλαβε μέρος η έρευνα, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται και κάποια επί μέρους ιστορικά στοιχεία για αυτό. Στο υποκεφάλαιο (2.1) γίνεται ειδικός λόγος για τις αιτίες που ώθησαν τους/τις συγκεκριμένους/ες ενήλικες μαθητές/τριες, που έλαβαν μέρος στο φιλμ, να επιστρέψουν στο σχολείο, κομμάτι της εργασίας το οποίο συνδέεται και με το υποκεφάλαιο (1.2) του κύριου μέρους. Τέλος στο υποκεφάλαιο (2.2) έχουμε την απάντηση στο τρίτο κατά σειρά ερευνητικό ερώτημα σχετικά με τον βαθμό προσαρμογής των ενηλίκων στις απαιτήσεις του καθημερινού σχολικού βίου, και στις σύγχρονες απαιτήσεις των μαθημάτων για την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

Στο τρίτο (3.) μέρος της πτυχιακής θα παραθέσω τα συμπεράσματά μου από την έρευνα, όπως αυτά προέκυψαν με βάση τις μαρτυρίες/εμπειρίες των ενηλίκων που «επιστρέφουν» στην εκπαίδευση. Στο τελευταίο δε μέρος της πτυχιακής θα γίνει παράθεση της βιβλιογραφίας.

1.

Εκπαίδευση και η σημασία της στην καθημερινότητα των ανθρώπων.

Αρχικά θεωρούμε κοινά αποδεκτό ότι η εκπαίδευση, σήμερα, κρίνεται απαραίτητη, σε ευρωπαϊκό τουλάχιστον επίπεδο, καθώς σκοπός της είναι ο εμπλουτισμός και η ενημέρωση του ατόμου σχετικά με τα στοιχεία τα οποία συνθέτουν την εθνική του ταυτότητα, αλλά και την επαγρύπνηση και ευαισθητοποίησή του σχετικά με τους ασταμάτητα αναπτυσσόμενους τομείς, όπως είναι η πολιτική, η οικονομία, η τεχνολογία, έτσι ώστε να μην δημιουργείται το αίσθημα κοινωνικού αποκλεισμού (Πεγειώτης, 2020). Αυτή η αντίληψη αποτυπώνεται και στον Τομέα της Ανθρωπολογίας εφόσον από το 1950 και με την δημιουργία πολυεθνικών τμημάτων, η εκπαίδευση χαρακτηρίζεται ως κάτι παραπάνω από μια τυπική διαδικασία. Είναι υπεύθυνη για την μεταφορά αξιών, κανόνων, συμπεριφορών, και απόψεων στους ανθρώπους που την αφομοιώνουν (Ανθρωπολογία και Εκπαίδευση, 2020). Την καλλιέργεια αυτής της ιδέας στην συνείδηση του καθενός έχουν αναλάβει οι θεσμοί, όπως η οικογένεια, η εκκλησία, το σχολείο, το φροντιστήριο. Θεωρείται μάλιστα μείζονος σημασίας η συλλογική προσπάθεια όλων αυτών των φορέων να παροτρύνουν το άτομο να αποκτήσει γνώσεις, εμπειρίες κοινωνικοποίησης και δραστηριοποίησης μέσα από το θεσμό της εκπαίδευσης, καθώς εύκολα διαπιστώνεται το όφελος που αποκομίζει τόσο το ίδιο το άτομο όσο και η κοινωνία.

Τέλος καλό είναι να επισημάνουμε ότι υπάρχει διαφορά ανάμεσα στην εκπαίδευση γενικά και την εκπαίδευση η οποία προέρχεται αποκλειστικά από το χώρο του σχολείου και των αιθουσών. Συγκεκριμένα, ο χώρος του σχολείου προσφέρει εξειδικευμένες γνώσεις στον μαθητή, προσφέρει δηλαδή τη μαθησιακή μόρφωση, η οποία διαφέρει από την γενικότερη

εκπαίδευση, όπως την περιγράψαμε παραπάνω. Το σχολείο, δηλαδή, είναι ο χώρος μέσα στον οποίο το παιδί-μαθητής “πλάθει” τα κοινωνικά του χαρακτηριστικά, προτερήματα, εφόδια, τα οποία θα εφαρμόσει μετέπειτα στην κοινωνία(Πεγειώτης, 2020).

Το πρότζεκτ “Στα θρανία ξανά”, διαδραματίζεται στο χώρο ενός σχολείου (ΕΠΑΛ), το οποίο από τη μια πλευρά προσφέρει εξειδικευμένες γνώσεις στους/στις υποψήφιους/ες μαθητές/ριες με σκοπό την επαγγελματική τους αποκατάσταση ή την επαγγελματική τους ανέλιξη. Από την άλλη όμως εξασφαλίζει και την κοινωνική τους μόρφωση και την πνευματική τους ενίσχυση (μέσα από τις σχολικές γιορτές, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, τη συμμετοχή στη διοργάνωση και έκθεση των έργων τους, και λοιπά) αποβλέποντας έτσι στην ολόπλευρη μόρφωσή τους και τη δημιουργία ή τη βελτίωση της κοινωνικής τους εικόνας μιας και πρόκειται για ενήλικες μαθητές, οι οποίοι έχουν ήδη εμπειρίες μάθησης.

1.1

Το προφίλ των ενήλικων μαθητών/ριών , η γένεση και η προσφορά της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Συνεχίζοντας την αναφορά μας ειδικά στον σχολικό χώρο, ως χώρο εκπαίδευσης, αξίζει να παρατηρήσει κανείς το μαθητευόμενο δυναμικό το οποίο φιλοξενεί. Υπάρχουν από τη μια σχολεία πρωινής απασχόλησης (Γυμνάσια, ΓΕΛ, ΕΠΑΛ) στα οποία συναντά κανείς μαθητές έφηβους ηλικιακής κλίμακας από 14 έως 18, και από την άλλη υπάρχουν και τα σχολεία που λειτουργούν τις απογευματινές ώρες (ΣΔΕ, ΕΣΠΕΡΙΝΑ) και αφορούν όχι μόνο τους/τις εφήβους, οι οποίοι/ες εργάζονται τα πρωινά, αλλά

και ενήλικες οι οποίοι είτε έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους είτε τις άφησαν στη μέση εξαιτίας κάποιων παραγόντων (ανεργία, πόλεμος, φυλετικές διακρίσεις κλπ.) είτε αποσκοπούν στην απόκτηση ενός νέου προσόντος, το οποίο θα τους αποφέρει κάποια επαγγελματική εξέλιξη-προαγωγή στον χώρο εργασίας τους. Τα συγκεκριμένα σχολεία εξαιτίας της αυξημένης εισροής ενηλίκων στα θρανία, έχουν ονομαστεί Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.

Η εκπαίδευση των ενηλίκων ως κοινωνικό φαινόμενο εμφανίζεται στα τέλη του '90 στην Ευρώπη αφότου έγινε αντιληπτό ότι μπορεί να συμβάλλει στην οικονομική, κοινωνική ανάπτυξη και συνοχή ενός τόπου, ο οποίος αναπτύσσεται και μεταβάλλεται συνεχώς. Η εκπαίδευση των ενηλίκων θεωρείται καίρια διότι αποτελεί μέσο καταπολέμησης του αναλφαριθμητισμού, προσφέρει δημιουργική απασχόληση σε περιθωριοποιημένες ομάδες, αποτελεί διαδικασία μέσω της οποίας οι ενήλικες μαθητές/τριες ανακαλύπτουν νέα χαρακτηριστικά και δυνατότητες στον εαυτό τους, καθώς αποκτούν και νέες γνώσεις σχετικά με την τεχνολογία, την πολιτική, την οικονομία (Καπαγιάννη, 2006).

1.2

Τα κίνητρα «επιστροφής» στο θρανίο για τον/την ενήλικο/η μαθητή/ρια.

Σύμφωνα με τον Kontz (1983) το κίνητρο γίνεται κατανοητό ως ένα αποτέλεσμα πράξης το οποίο καθοδηγείται από μια εσωτερική παρόρμηση (Βασιλάκη, 2012). Αν εξετάσει λοιπόν κανείς τα κίνητρα τα οποία μπορεί να επηρεάσουν έναν/μία ενήλικο/η για να επιστρέψει στο θρανίο, θα αντιληφθεί ότι είναι εξωτερικά αλλά και εσωτερικά και διαφοροποιούνται ανάλογα το χαρακτήρα του κάθε ατόμου. Συγκεκριμένα, όπως γίνεται αντιληπτό και στο φιλμ “Στα θρανία ξανά” (θα εξηγηθεί στο δεύτερο σκέλος της πτυχιακής εκτενέστερα), στα εσωτερικά κίνητρα των ενηλίκων συγκαταλέγονται “το μεράκι” και η αγάπη για την συνεχόμενη απόκτηση γνώσεων και πληροφοριών, που κρατούν κοινωνικά ενήμερο και ενεργό τον ενήλικο

ανεξάρτητα από την ηλικία του. Τα εξωτερικά κίνητρα έχουν να κάνουν με δευτερεύοντες παράγοντες και όχι με τον ίδιο. Για παράδειγμα μπορεί να βρίσκεται στο χώρο του σχολείου για την απόκτηση ενός διπλώματος/πτυχίου το οποίο θα του επιφέρει κάποιο επίδομα ή επαγγελματική άνοδο, έτσι ώστε να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο, το δικό του ή της οικογένειάς του (Ασπιώτη, 2022).

Επιπρόσθετοι παράγοντες οι οποίοι λειτουργούν ως κίνητρα για την επιστροφή ή όχι των ενήλικων στα θρανία, είναι και οι ψυχοσωματικοί, όπως η ηλικία και το φύλο. Για παράδειγμα μια γυναίκα είναι περισσότερο επιφορτισμένη με τις οικογενειακές και οικιακές υποχρεώσεις από έναν άντρα, οπότε είναι πιο, διστακτική στο ενδεχόμενο της επιστροφής στο σχολείο. (Ασπιώτη, 2022). Επίσης σημαντικό ρόλο παίζει και το εργασιακό καθεστώς που υπηρετεί κάποιος (π.χ αν είναι άνεργος, υποαπασχολούμενος κλπ), με βάση και το οποίο καθορίζεται και ο ελεύθερος χρόνος τον οποίον μπορεί να διαθέσει για να ενισχύσει ή να ολοκληρώσει τη μόρφωσή του.

1.3

Η Εθνογραφία ως μεθοδολογία έρευνας για το “Στα θρανία ξανά”.

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, το φιλμ “Στα θρανία ξανά” είναι ένα πρότζεκτ το οποίο βασίζει την δημιουργία του στην επιτόπια έρευνα. Η επιτόπια έρευνα προτιμάται από την ανθρωπολογία ως μέθοδος άντλησης δεδομένων και στοιχείων μιας κοινότητας με σκοπό την βαθύτερη κατανόησή της. Η συγκεκριμένη μέθοδος καθιστά απαραίτητη την παραμονή του ερευνητή στο πεδίο της έρευνας, ώστε η παρουσία του να θεωρηθεί «φυσιολογική» από τους πληροφορητές (Eriksen, 2007) και να επιτραπεί να δημιουργηθούν συνθήκες συνεργασίας μεταξύ τους. Έτσι ο επιστήμονας

περνά από την ορατή στην αόρατη κοινωνική λειτουργία των προσώπων η των καταστάσεων, την οποία καλείται να αποκαλύψει με τη βοήθεια της επιστήμης του (Καλαντζής, 2012). Επίσης στο πρότζεκτ χρησιμοποιήθηκε ως κύρια μέθοδο/εργαλείο για την επιτόπια έρευνα η μη δομημένη συμμετοχική παρατήρηση. Με βάση ότι «η μέθοδος της παρατήρησης, στιλιστικά, επιτρέπει ελάχιστη παρέμβαση του δημιουργού και δίνει έμφαση στην παρακολούθηση των ηρώων σε μακροσκελή πλάνα, την αναστοχαστικά κριτική σχέση μεταξύ δημιουργού-υποκειμένου και την οπτικοποίηση της διαδικασίας παραγωγής του φιλμ» (Καλαντζής, 2012, σελ.17), προτίμησα να δημιουργήσω ένα φιλμ παρατήρησης γιατί σου δίνεται η ευκαιρία να μελετήσεις με την κάμερα και μη οπτικά θέματα (ιδέες, συναισθήματα, επιθυμίες, κ.ά) παρακολουθώντας τους ήρωες για μακροχρόνιο διάστημα και γιατί σε κάθε φωτογραφία περικλείεται τελικά μια περίσσια συμβάντων, δυναμικών και πληροφοριών, οι οποίες γονιμοποιούν πιθανές μελλοντικές αναγνώσεις και χρήσεις από τους μελλοντικούς θεατές, οι οποίοι μπορεί να διακρίνουν άλλα πράγματα από αυτά τα οποία οραματίστηκε ο αρχικός δημιουργός (Καλαντζής, 2012). Άλλωστε σκοπός των φιλμ αυτού του είδους, δεν είναι η κλασσική απεικόνιση και η δομή ενός φιλμ που περιλαμβάνει αφήγηση (voiceover), διεγερτική μουσική, ερωτήσεις απαντήσεις που κατευθύνουν τον διάλογο και τον θεατή σε κάποιον συγκεκριμένο στόχο. Αντίθετα τα εθνογραφικά φιλμ παρατήρησης αποβλέπουν στο να βγάλει ο θεατής μόνος του τα συμπεράσματα σχετικά με αυτά που έχει καταγράψει ο σκηνοθέτης. Η κάμερα και η χρήση της στο είδος αυτό λειτουργεί αθόρυβα ως αποστασιοποιημένο όργανο, σαν το τηλεσκόπιο που κοιτά τα αστέρια, επιδιώκοντας να καταγράψει αυθόρμητες πτυχές της καθημερινότητας του ατόμου-κοινότητας που ερευνά (Henley, 2020).

Συνεπώς και στο φιλμ *“Στα θρανία ξανά”*, παρατηρεί κανείς αρχικά ότι η θέση της κάμερας βρίσκεται αποστασιοποιημένη και μερικές φορές “κρυμμένη” από τους συνομιλητές με σκοπό την καλύτερη αποτύπωση αυθόρμητου λεξιλογίου (π.χ. βρισιές), αντιδράσεων (π.χ. κάπνισμα) και αποφυγή άγχους στην όψη της. Επίσης υπάρχουν σε ποικιλία τα πλάνα αποστασιοποιημένης ματιάς από πλευράς μου, που δείχνουν τις καθημερινές συνήθειες (συνομιλίες στο διάλειμα, προσευχή, σχέσεις καθηγητών-

μαθητών κ.α.) βοηθώντας τον θεατή να αντλήσει και να παράξει μόνος του τα συμπεράσματα του για την καθημερινότητα των ενήλικων μαθητών. Τέλος οι ερωτήσεις που υπάρχουν εντός του βίντεο, δεν προσπαθούν να οδηγήσουν την κουβέντα προς κάποια κατεύθυνση, αντίθετα πηγάζουν μέσα από την παρατήρηση στον χώρο και αποτελούν την αφορμή για να δοθεί η ευκαιρία στους ενήλικες μαθητές και καθηγητές, να εξιστορήσουν ο καθένας την άποψή του σχετικά με την θεματική του φιλμ.

2.

Η μελέτη περίπτωσης των μαθητών/ριών του 2^{ου} Εσπερινού Λυκείου Βόλου.

Το 2^ο Εσπερινό ΕΠΑΛ Βόλου στεγάζεται στο Καρτάλειο Διδακτήριο, στο κέντρο του Βόλου και λειτουργεί απογευματινές ώρες (18.00-22.00). Συστεγάζεται με το 5^ο Γυμνάσιο Βόλου, το οποίο όμως λειτουργεί το πρωί.

Το σχολικό συγκρότημα του 2^{ου} Εσπερινού φιλοξενεί-απασχολεί μαθητές/ριες διαφορετικών εθνικοτήτων, ηλικιών, και εργασιακού-οικογενειακού υπόβαθρου. Στην πλειοψηφία τους είναι γυναίκες από 18 έως 64 ετών. **(0:42 στο φιλμ) (2:20 στο φιλμ) (20:58 στο φιλμ)**. Σε αυτό έχει κανείς την δυνατότητα να εγγραφεί αφού είναι κάτοχος έστω απολυτηρίου Γυμνασίου. Μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία διαρκεί τρία χρόνια, δίνεται η δυνατότητα στον μαθητή/ρια να συμμετέχει ακόμα και στις Πανελλαδικές εξετάσεις και να έχει πρόσβαση, σε περίπτωση επιτυχίας, σε ΤΕΙ ή ΑΕΙ της χώρας. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα δομείται γύρω από τρεις κατευθύνσεις την Εφαρμοσμένων Τεχνών, την Πληροφορική και την Οικονομία και Διοίκηση.

Τα δύο τμήματα των Εφαρμοσμένων Τεχνών συγκεκριμένα, όπου πραγματοποιήσα την επιτόπια έρευνα αποτελούνταν κυρίως από μαθήτριες (12 γυναίκες, 8 άντρες το ένα, 15 γυναίκες, 3 άντρες το άλλο). Ο μέσος όρος ηλικίας τους ήταν 45 ετών. Οι περισσότερες ήταν παντρεμένες με παιδιά και

δεν είχαν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους στο Λύκειο. Στην πλειοψηφία τους ήταν Ελληνίδες ενώ υπήρχαν και δύο κυρίες Αλβανικής καταγωγής, οι οποίες όμως έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα εδώ και 10 χρόνια τουλάχιστον. Για τη δημιουργία του βίντεο αξιοποιούσαμε κυρίως τα διαλείμματα ή την ώρα της προσέλευσης, με τη δική τους συναίνεση πάντα. Τα γυρίσματα έγιναν κατά το δίμηνο Απρίλιο - Μάιο (2024), κατά τη διάρκεια του σχολικού τους ωραρίου (απογευματινές ώρες 18.00-22.00). Είχα τη δυνατότητα επίσης να τους παρατηρώ και κατά την ώρα του μαθήματος.

Εξαιτίας του ιδιαίτερου χαρακτήρα του σχολείου, αντιλήφθηκα από την αρχή ότι ο βαθμός επικοινωνίας καθηγητών/τριών και μαθητών/τριών δεν έχει την ίδια αυστηρότητα/τυπικότητα όπως σε ένα πρωινό Λύκειο. Κύριο μέλημα των καθηγητών/τριών, το οποίο φαίνεται στο φιλμ, είναι η ελευθερία κινήσεων καθώς και η διαρκής επικοινωνία για ποικίλα θέματα (επαγγελματικά, πολιτικά, αθλητικά, θρησκευτικά κλπ) με τον/την μαθητή/τρια, ο οποίος είτε βρίσκεται κοντά στην ηλικία τους είτε ορισμένες φορές τους περνά κιάλας **(11:58 στο φιλμ) (13:34 στο φιλμ) (14:49 στο φιλμ).**

Επιπλέον, όπως καταγράφεται και στις παρατηρήσεις του φιλμ, η ελαστικότητα που δείχνουν οι εκπαιδευτικοί σε θέματα απουσιών, χρήσης τηλεφώνου εντός και εκτός αίθουσας, κατανάλωσης καφέ, τροφίμων, τσιγάρου και η προθυμία τους να μεταφέρουν με υπομονή και επιμονή γνώσεις στους/στις ενήλικες μαθητές/τριές τους έχουν ως αντίκτυπο οι μαθητές/τριές τους για παράδειγμα να είναι συνεπείς ως προς το χρόνο προσέλευσης στο χώρο της αίθουσας, να δείχνουν οικειότητα απέναντί τους, κ.λ.π. *«Μας φέρονται ανθρώπινα»*, αναφέρει συγκεκριμένα μια κυρία αποδεικνύοντας την ψυχική επαφή μεταξύ μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών και το φιλικό κλίμα που επικρατεί στο σχολείο. **(16:44 στο φιλμ) (10:31 στο φιλμ).**

2.1

Αίτια απομάκρυνσης από τα θρανία των μαθητών/τριών του 2^{ου} ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΠΑΛ ΒΟΛΟΥ σε νεαρότερη ηλικία.

Στο υποκεφάλαιο αυτό αναφερόμαστε, με βάση την επιτόπια παρατήρηση, στα αίτια απομάκρυνσης των ενηλίκων μαθητών/ριών από το σχολείο στη νεαρή τους ηλικία σύμφωνα με τις μαρτυρίες των ίδιων των μαθητών/τριών.

Ως πρωταρχικό αίτιο αναφέρεται η θέση της γυναίκας στην κοινωνία κατά την παλαιότερη εποχή. Μια κυρία που συμμετέχει στο φιλμ, αναφέρει χαρακτηριστικά: *“Εμάς μας στείλανε στην ράφτρα να μάθουμε μοδιστρική, ενώ τα αδέρφια μου συνέχισαν τον σχολείο” (εικ. 9, 4:50)*. Οι παραδοσιακές και στερεότυπες αντιλήψεις των φύλων και κυρίως για τους μελλοντικούς ρόλους των αγοριών και των κοριτσιών στο χώρο της οικογένειας, επηρέασαν τις εκπαιδευτικές επιλογές των κοριτσιών, και εγγυήθηκαν το κατώτερο επαγγελματικό τους μέλλον.

Οι ανισότητες δηλαδή στην πρόσβαση στην εκπαίδευση που παρατηρούμε σε βάρος των γυναικών δεν υπαγορεύονται από κρατικά νομοθετήματα, αλλά από τις στερεοτυπικές αντιλήψεις της ελληνικής οικογένειας που επέβαλε στη γυναίκα να ασχολείται με τα του σπιτιού, και τίποτα περαιτέρω, και είχε ως αποτέλεσμα τα κορίτσια εκείνα τα οποία δεν διαμένανε σε κέντρα/πόλεις, (τα οποία γνώρισαν άνθιση σε τομείς όπως της εκπαίδευσης, υγείας, πολιτισμού κ.α.) και ζούσαν στην ύπαιθρο ή στα χωριά, να μένουνε δέσμιες των προκαταλήψεων σχετικά με το μέχρι πού μπορεί να φτάσει-εξελιχθεί μια γυναίκα (π.χ. *“δεν θέλω να χάσω την ώρα μου από τις δουλειές μου”* θα εξομολογηθεί μια κυρία και αντιλαμβανόμαστε ότι υιοθετεί ως μέτρο της αξίας της τα οικιακά! **(6:31 στο φιλμ)**), και με τη νοοτροπία να παντρεύονται νωρίς και να δημιουργούν οικογένεια (Κουρκούτα, 2018). *“Παντρεύτηκα μικρή και δεν μου άρεσαν τα γράμματα” (8:41 στο φιλμ)*, θα πει συγκεκριμένα μια ενήλικη μαθήτρια.

Κάτω από την ίδια νοοτροπία πήραν και την απόφαση να επιστρέψουν στο σχολείο. Συγκεκριμένα ακούγονται στην διάρκεια του βίντεο εκφράσεις όπως: *“ρώτησα τον άντρα και τα παιδιά μου για να έρθω” (6:50 στο φιλμ)*, *“με παρακίνησε καθηγήτρια ή φιλές μου να έρθω”*, Είναι δηλαδή πρόδηλο ότι κάποιες πήραν την απόφαση να επιστρέψουν με την παρότρυνση του οικογενειακού, εργασιακού και φιλικού τους περιβάλλοντος και όχι με δική τους πρωτοβουλία. Υπάρχουν βέβαια και εκείνες που ήθελαν να αποκτήσουν ένα ακόμα επαγγελματικό προσόν ή ένα εχέγγυο για την επαγγελματική τους ανέλιξη και επέστρεψαν με δική τους απόφαση.

2.2

Προβλήματα προσαρμογής των ενηλίκων μαθητών/τριών στη σχολική καθημερινότητα.

“Έχουμε εργαζόμενους και ταλαιπωρημένους ανθρώπους ανάμεσά μας στο σχολείο, οπότε εμείς οι καθηγητές θα πρέπει να ξέρουμε πώς να φερθούμε” ήταν από τα πρώτα στοιχεία που μου εξομολογούνταν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου. Πράγματι, ο βασικός πυρήνας των ατόμων που αποτελούν τον μαθητικό κορμό είναι ενήλικες, με τον καθένα να “κουβαλά” την δική του ιστορία. Αυτό που παρατηρεί κανείς μέσα από το φιλμ είναι ότι υπάρχουν θέματα στον τρόπο προσαρμογής ενός ενήλικα ξανά στην σχολική

καθημερινότητα. Αυτά μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες τα ενδοσχολικά και τα εξωσχολικά προβλήματα.

Αρχικά τα ενδοσχολικά, σύμφωνα και με τις μαρτυρίες των ανθρώπων στο φιλμ είναι : ο όγκος της ύλης των θεωρητικών μαθημάτων την οποία, λόγω της ηλικίας, δεν μπορούν να αφομοιώσουν πχ. η κυρία στην **(25:11 στο φιλμ)** επισημαίνει πόσο ανέτοιμη νιώθει να γράψει ένα τεστ για το οποίο είχε ως ύλη διαβάσματος τρία κεφάλαια. Ακόμα ένα ενδοσχολικό πρόβλημα είναι η πλέον ανανεωμένη/ανεπτυγμένη τεχνολογία, η οποία εφαρμόζεται στα σχολεία και κυρίως στο μάθημα της Πληροφορικής. Στην περίπτωση αυτήν έχουμε την μαρτυρία στην **(25:17 στο φιλμ)** της κυρίας η οποία κλήθηκε να λειτουργήσει το πρόγραμμα Python σε υπολογιστή, για να αξιολογηθεί στο συγκεκριμένο μάθημα και δυσκολεύτηκε υπερβολικά.

Στα εξωσχολικά προβλήματα του ενήλικα μαθητή, πρωταρχική θέση κατέχει η επαγγελματική του κατάσταση. Ακούει κανείς στον ενδοσχολικό χώρο άτομα να “εξομολογούνται” στους καθηγητές ότι δεν έχουν την απαραίτητη ενέργεια για να παρακολουθήσουν το μάθημα, καθώς κάποιοι έρχονταν στο σχολείο κυριολεκτικά μόλις σχολούσαν από τη δουλειά, φορώντας ακόμα και τα ρούχα της εργασίας τους. *“Φτάνει το πρεσάρισμα, ας βολευτεί η Μαρία με την μια δουλειά και βλέπει τι θα κάνει εδώ”*, φέρεται να λέει για την συμμαθήτριά της μια κυρία **(στα 8:15 λεπτά του φιλμ)**. Άλλο πρόβλημα είναι οι οικογενειακές υποχρεώσεις του καθενός, καθώς δεν ήτανε λίγοι οι γονείς/μαθητές, ακόμα και οι αναπληρωτές καθηγητές, οι οποίοι έφερναν τα παιδιά τους μαζί στο σχολείο **(23:32-40 στο φιλμ)**. *“Σταμάτησα στο μάρκετ πριν έρθω από το σχολείο να πάρω την προσφορά του καφέ.... έπρεπε να μαγειρέψω το αγαπημένο φαγητό του γιού μου”*, μου λέει η κυρία στην **(22:40 στο φιλμ)**.

3.

Συμπεράσματα - Αναστοχασμός

Από την επιτόπια έρευνά μου διαπίστωσα τελικά ότι:

Οι γυναίκες μεγάλης ηλικίας βλέπουν το σχολείο ως κατάλληλη ευκαιρία για να διορθώσουν τον αποκλεισμό που βίωσαν ως γυναίκες καθώς υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση και να ασχοληθούν με άλλες χειρωνακτικές εργασίες ή να παντρευτούν νέες. (*«τα αδέρφια μου προχώρησαν ενώ εμάς μας έστειλαν στην μοδίστρα»* λέει χαρακτηριστικά μια συνεντευξιαζόμενη **(4:42 στο φιλμ)**).

Δείχνουν επιμονή και υπομονή στη μελέτη για την απόκτηση γνώσεων παρά το φορτωμένο καθημερινό τους πρόγραμμα και τις δυσκολίες που επιφυλάσσει η σύγχρονη μαθησιακή διαδικασία. Αυτό συμβαίνει γιατί φοιτούν συνειδητά πλέον και έχουν συγκεκριμένους στόχους, όπως να ολοκληρώσουν τη φοίτησή τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και γιατί όχι να προχωρήσουν στην απόκτηση τίτλου σπουδών ώστε να αποκτήσουν ανταγωνιστικό προφίλ στο χώρο αγοράς εργασίας.

Αισθάνονται ενθουσιασμένες με τον εαυτό τους που επέλεξαν να επιστρέψουν στα θρανία. Αυτό συμβαίνει γιατί η παρέα με τους σχολικούς τους φίλους/ες αμβλύνει το άγχος της σύγχρονης ζωής, καταφέρνουν να δραπετεύσουν (έστω και για λίγο) από τα προβλήματα της καθημερινότητας, βρίσκουν λύση στην μοναξιά τους, διατηρούν τον εαυτό τους σε εγρήγορση **(29:18 στο φιλμ)** και κυρίως ενισχύεται η αυτοεκτίμηση τους και κατά συνέπεια η αυτοπεποίθησή τους.

Επιπλέον η συνύπαρξη ατόμων διαφορετικής ηλικίας , όπως επίσης αλλόγλωσσων, αλλόθρησκων και γενικά ετερογενών ατόμων στη μικρή κοινωνία του σχολείου (=συμπερίληψη) καθώς και η ποιότητα των σύγχρονων γνώσεων δεν επιτρέπει στους/στις ενήλικες μαθητές/τριες να ασπαστούν ή,

και περισσότερο, να αναπτύξουν οι ίδιοι αντιλήψεις, όπως ότι οι άνθρωποι διακρίνονται σε ανώτερους και κατώτερους με βάση την ηλικία, το φύλο, το επάγγελμα, κ.ά. Έτσι το σχολείο (εκπληρώνοντας τον ουσιαστικό του ρόλο) μαθαίνει τους μαθητές/τριες να σέβονται, να εκτιμούν και να συνεργάζονται με άτομα διαφορετικά από αυτούς(Για παράδειγμα ο σεβασμός της μιας ηλικιακής ομάδας προς την άλλη αποτυπώνεται και στην **(22:00 στο φιλμ)**(Συμπερίληψη στην εκπαίδευση,2024).

Η οικεία και φιλική συμπεριφορά των εκπαιδευτικών παίζει καθοριστικό ρόλο στο να ξεδιπλώσουν από μέσα τους οι μαθητές/τριες δεξιότητες που δεν γνωρίζουν ότι έχουν. Αυτό συμβαίνει γιατί αισθάνονται ότι περιστοιχίζονται από άτομα που τους/τις εκτιμούν, σέβονται τις ανάγκες τους και τις δυνατότητές τους και τους/τις βοηθούν να τις αναπτύξουν. **(17:15, 13:35, 11:53 στο φιλμ)** Κατά συνέπεια ανταποκρίνονται με ζήλο στις μαθητικές τους υποχρεώσεις και δεν μετανιώνουν που αποφάσισαν να επιστρέψουν στα θρανία.

Τέλος οι οικογενειακές υποχρεώσεις, τα επαγγελματικά καθήκοντα, αλλά και η ανάγκη να γεμίσουν τον ελεύθερο χρόνο τους με άλλες ενασχολήσεις, λιγότερο απαιτητικές και πιο ευχάριστες, μπορεί να αποτελέσουν αποτρεπτικούς παράγοντες για την επιστροφή των ενηλίκων στο σχολείο. Για αυτό το λόγο το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον καλό είναι να τους/ις στηρίζει όταν πάρουν την απόφαση με την ιδέα ότι όσοι εκπαιδεύονται, όχι μόνο αυτοί είναι ευτυχισμένοι και διευρύνεται το πνεύμα τους, αλλά ωφελούν και τους άλλους ανθρώπους γύρω τους.

Αναστοχαστικά θα έλεγα ότι:

σκοπός της εργασίας μου ήταν να αναζητήσω τα κίνητρα που ωθούν κάποιους ενήλικες να επιστρέψουν στο σχολείο.Έναν χώρο που εγκατέλειψαν πριν από χρόνια είτε από επιλογή είτε γιατί τους το επέβαλαν. Οι ώρες που συνεργάστηκα με τους/τις μαθητές/ριες του 2ου Εσπερινού ΕΠΑΛ Βόλου για να δημιουργήσω αυτό το βίντεο υπήρξαν επικοινωνητικές αλλά και με μεγάλο αριθμό δυσκολιών.Πέρα από τη γραφειοκρατική διαδικασία που έπρεπε να ακολουθήσω (η οποία μου κατανάλωσε πολλή ενέργεια και χρόνο) το πιο σημαντικό, αλλά και το πιο δύσκολο, ήταν ότι έπρεπε να κερδίσω τη

συμπάθεια και κυρίως την εμπιστοσύνη των υποψήφιων “ηρώων/ίδων” μου. Έπρεπε να τους αποδείξω σε μικρό χρονικό διάστημα ότι ήμουν ένα εχέμυθο άτομο στο οποίο θα μπορούσαν να ξεκλειδώσουν την ψυχή τους και να εκφράσουν ελεύθερα τα συναισθήματά τους για ένα προσωπικό ουσιαστικά θέμα. Ήταν πραγματικά δύσκολο για τις κυρίες-μαθήτριες να καταθέσουν την προσωπική τους εμπειρία μπροστά στην κάμερα καθώς δεν ήξεραν πως θα αξιοποιηθεί το υλικό και ήταν αδαείς στη λειτουργία των ηλεκτρονικών αυτών μέσων. Χρειάστηκε να επισκεφτώ πολλές φορές το σχολείο τους προηγούμενους μήνες, να συναντηθώ για καφέ μαζί τους, να παρακολουθήσω τις σχολικές γιορτές τους ώστε να γνωριστούμε και να δεχτούν να “εκτεθούν” στο φακό. Σε αυτό συνέβαλε και το γεγονός ότι με γνώριζαν οι καθηγητές του σχολείου (είμαι απόφοιτος και του εσπερινού ΕΠΑΛ) και αυτό δημιούργησε τις κατάλληλες συνθήκες ώστε να χτιστεί γέφυρα επικοινωνίας με τους μαθητές. Τελικά χρειάζεται μεγάλη επιμονή και υπομονή για τέτοιου είδους έρευνες. Πολλές φορές σκέφτηκα να εγκαταλείψω όταν αρνιόνταν πεισματικά να μου παραχωρήσουν έστω 5’λεπτά ώστε να τους/τις εξηγήσω τον σκοπό της έρευνάς μου. Να τους/τις εξηγήσω ότι ήθελα να προβάλλω ουσιαστικά το πόσο σημαντικό είναι να δίνουμε μια δεύτερη ευκαιρία στον εαυτό μας και ότι αυτοί/ές ήταν ένα ζωντανό παράδειγμα τέτοιας στάσης. Η επαφή μου άλλωστε μαζί τους για τη δημιουργία του φιλμ μου επέτρεψε να διαπιστώσω ότι για την επιστροφή τους στο σχολείο σημαντικά κίνητρα υπήρξαν μεν η βελτίωση της υπάρχουσας εργασιακής κατάστασης ή η εύρεση καλύτερης εργασίας, αλλά κυρίως η απόκτηση περισσότερων γνώσεων για προσωπική ολοκλήρωση. Η ικανοποίηση ενός ονείρου που θα επιφέρει μέσα τους ισορροπία, θα τονώσει την αυτοεκτίμησή τους. Το Εσπερινό αποτελεί τελικά μια καλή επιλογή για όσους/ες ζητούν μια δεύτερη ευκαιρία στη ζωή τους. Αυτό “συνέλαβα” στα μάτια τους με το φακό μου. Την ανάγκη να πραγματοποιήσουν έναν διακαή πόθο που τόσο καιρό φύλαγαν και έκρυβαν καλά μέσα τους. Πολλοί μπορεί εύκολα να πουν “μπα...πού να τρέχω πίσω στα θρανία.....”. Οι “ήρωες” του φιλμ μου όμως προχώρησαν κόντρα σε κάθε λογής εμπόδια και επέστρεψαν στο σχολείο για να πάρουν το απολυτήριο. Πίστεψαν στον εαυτό τους και στην αξία της μόρφωσης και ξαναπήραν τα μολύβια για να γράψουν μια νέα προσωπική ιστορία.

Παρά το γεγονός λοιπόν ότι δυσκολεύτηκα με τη χρήση των εργαλείων που ήταν απαραίτητα για τη δημιουργία του φιλμ, καθώς ήμουν τεχνικά αναλφάβητος θα μπορούσα να πω, παρά το γεγονός ότι έπρεπε να αγοράσω φωτογραφική μηχανή με την οποία τράβηξα τις εικόνες και τα βίντεο σε μια περίοδο που δεν ήθελα να δώσω προτεραιότητα σε τέτοια έξοδα, η εμπειρία που έζησα μέσα από την προσωπική μου επικοινωνία με αυτούς τους/τις μαθητές/τριες και το τελικό αποτέλεσμα με ενθαρρύνουν και για άλλες παρόμοιες προσπάθειες στο μέλλον μέσα από τις οποίες θα εστιάζω σε προβλήματα των ανθρώπων και θα τα γνωστοποιώ προς την ευρύτερη κοινωνία για να επιλυθούν. Για παράδειγμα στη συγκεκριμένη έρευνα διαπίστωσα ότι τα έμφυλα στερεότυπα για τους ρόλους και τα επαγγέλματα αντρών και γυναικών αποτέλεσαν κατά το παρελθόν (και δυστυχώς συνεχίζουν και σήμερα) τη Δαμόκλειο Σπάθη που οδήγησαν τις γυναίκες μακριά από το σχολείο. Εργασίες-παρεμβάσεις λοιπόν σαν τη δική μου που κοινοποιούν το πρόβλημα στην κοινωνία να αποτρέψουν παρόμοιες συμπεριφορές στο μέλλον που θα εγκλωβίζουν τις γυναίκες και θα περιορίζουν τις προοπτικές εξέλιξής τους.

Βιβλιογραφία

Ανθρωπολογία και Εκπαίδευση, (Μάρτιος,2020). Ανακτήθηκε στις 3 Ιουνίου 2024,από:

<https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/PN1616/05%20%CE%98%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1%20%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%91%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1%5%20%CE%91%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7.pdf>

Ασπιώτη, Θ. (2022). *“Τα κίνητρα που ωθούν στην φοίτηση σε εσπερινό λύκειο. Η περίπτωση των ενηλίκων μαθητών του Εσπερινού Λυκείου του Δήμου Αλεξανδρούπολης”*. (Μεταπτυχιακή εργασία). Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Ανακτήθηκε από: https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/15223/1/AspiotiTh_2022%20.pdf

Βασιλάκη, Δ. (2012). *“Η σημασία της παρώθησης και των κινήτρων ως παράγοντες της επαγγελματικής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης”*. (Διπλωματική εργασία). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Ανακτήθηκε από: <https://core.ac.uk/download/pdf/132820969.pdf>

Καλαντζής, Κ. (2012). *Οπτικός Πολιτισμός και Ανθρωπολογία*. (σελ. 16, 17, 28-29

Καπαγιάννη, Φ. (2006). *“Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ελλάδα : Ιστορική εξέλιξη και σύγχρονη πραγματικότητα”*. (Πτυχιακή μελέτη). Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας. Ανακτήθηκε από :<http://users.uoa.gr/~ivrettos/alkokkos/ekpaideusi%20enilikon%20stin%20ellada-diplomatoki%20ergasia.pdf>

Κουρκούτα, Κ. (2018). *“Η Εκπαίδευση των γυναικών στην Ελλάδα κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα: Απόψεις γυναικών”*. (Πτυχιακή Εργασία). Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Ανακτήθηκε από :
https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/11384/1/KourkoutaASamara_E_2018.pdf

Πεγειώτης, Γ. (2020). *“Εκπαίδευση: Αναζητώντας τον ορισμό”*. Ανακτήθηκε στις 23 Μαΐου 2024, από :<https://paideia-news.com/ekpaideysi/2020/08/18/ekpaideysi-anazitontas-ton-orismo/>

Συμπερίληψη στην Εκπαίδευση, (Ιανουάριος,2024). Ανακτήθηκε στις 23 Μαΐου από : <https://entre.gr/symperilipsi-stin-ekpaideusi-enhlikon/>

Eriksen, H. (2007). *Μικροί τόποι, μεγάλα ζητήματα. Μια εισαγωγή στην κοινωνική και πολιτισμική ανθρωπολογία*. (μτφ. Α. Κατσικερός). σελ. 56&60.

Henley, P. (2020). *Beyond observation, A history of authorship in ethnographic film*. Manchester University Press σελ. 288-89.